

SAD JAKO BIOTOP

Z naší krajiny postupně zmizela nebo stále mizí řada různorodých biotopů. Zatímco některé bohužel v současné krajině nemají alternativu, kdysi běžná lesostep svou náhradní podobu má. Její význam může alespoň částečně nahradit ovocný sad. Zejména při použití vysokokmenné formy ovocných stromů a vhodné údržbě sadu dokážeme vytvořit biotop lesostepního charakteru příznivý pro celou paletu živočichů a rostlin. Klíčová je mozaikovitá seč bylinného patra, které je dostatečně osluněné i pod korunami stromů, a ponechávání stojícího, opět osluněného, odumírajícího či mrtvého dřeva v podobě kmenů nebo silných větví.

Staré nebo mrtvé dřevo samozřejmě nalezneme i v lese, stejně jako bohaté společenstvo rostlin na louce. Sad je ale výjimečný tím, že dva z nejběžnějších biotopů spojuje v jeden. Pospolu tak nalézáme druhy lesní, luční, ale i druhy tzv. lesostepní, které se stinným lesům vyhýbají a na loukách jim zase chybí dřeviny, resp. jejich stín.

SAD JAKO REKREAČNÍ PROSTOR

V posledních letech neustále roste poptávka obyvatel měst po krátkodobé rekreaci v dostupné zeleni. Městské parky mnohdy působí příliš uměle a nezřídka drží návštěvníky na vymezených cestách. Volně rostoucí lesy bývají od městské zástavby vzdálenější a vzhledem k hustému podrostu i hůře přístupné. Ovocný sad nabízí stín stromů i volný pohyb po celé své ploše v průběhu celého roku.

Rekreační potenciál sadu je velmi široký. Nejde přitom jen o běžné procházky. Plochy sadů mohou k hrám využívat školy i školky, ke sportovnímu vyžití běžci nebo cyklisti. Prostor mezi a pod stromy je možné využít i pro „obyčejné“ setkávání, posezení na lavičkách nebo dekách a pořádání pikniků. Nedoceněný je edukativní význam bezprostředního vnímání střídání ročních období. Mállokde je k vidění tak jasný příklad přechodu vegetace ze spící podoby do kvetoucí, plně zelené a následně plodící formy.

SAD JAKO KRAJINNÝ PRVEK

Jarní krajina protkaná kvetoucími trnkami na mezích či třeshňovými alejemi kopírujícími zvlněné cesty je nesporně malebná. Kvetoucí prvek ovocných stromů a keřů obecně rozjasňuje nepřilíší barevnou krajinu probouzející se ze zimního spánku. Nejinak tomu je i ve městech, kde může kvetoucí sad buď ostře kontrastovat s šedí velkoměsta, nebo naopak romanticky doplňovat červené sedlové střechy. Podobně i podzimní zbarvení mohutných třešní nebo hrušní dokáže příjemně obohatit krajinu o zajímavé tóny.

Pravidelný výsadbový spon ovocných sadů ve městě může příjemně ladit s rozložením oken na fasádách blízkých domů, resp. s pravouhlou geometrií přilehlých staveb. Na druhou stranu vůbec neruší, pokud pravidelná šachovnice ovocných sadů svítící ve volné krajině dává tušit dílo lidské ruky. V úrodných letech pak bližší pohled do korun hrušní a jabloní dokáže překvapit bohatostí pestrobarevných plodů.

SAD JAKO KULTURNÍ HODNOTA

Péče věnovaná sadu mnohdy po několik generací hospodářů se zúročuje především v době sklizně. V současnosti, při uplatnění několika málo odrůd ovoce, které jsou si navíc nesmírně chuťově podobné, se vytrácí původní odrůdová pestrost, udržovaná v sadech našimi předky. Ti dobře věděli, že ovoce zdaleka nemusí být použito jen na přímý konzum, jak se nejčastěji vybaví dnešní veřejnosti. Většina sklizeného ovoce v minulosti bývala nějakým způsobem zpracovávána. Vařila se povidla, sušily křížaly, pekly štrůdly, buchty a různé koláče, vyráběly marmelády, destilovaly pálenky, lisovalo se ovoce na mošt. A ke každému způsobu využití byly vhodnější jiné odrůdy.

I v dnešní době se část úrody zpracovává a některé postupy dokonce zažívají mírnou renesanci, původní intenzitě využití ovoce se ale neblížíme ani zdaleka... Pokud budeme vysazovat staré odrůdy, umožníme zachování nejen jich samotných, ale i jejich tradiční formy zpracování a s tím i kus naší historie. Proto vysazujeme především odrůdy pěstované v období první republiky, rakouského mocnářství nebo ještě dříve. Praha se tak pomalu stává velkou genofondovou plochou.

PRAŽSKÉ OVOCNÉ SADY A ALEJE

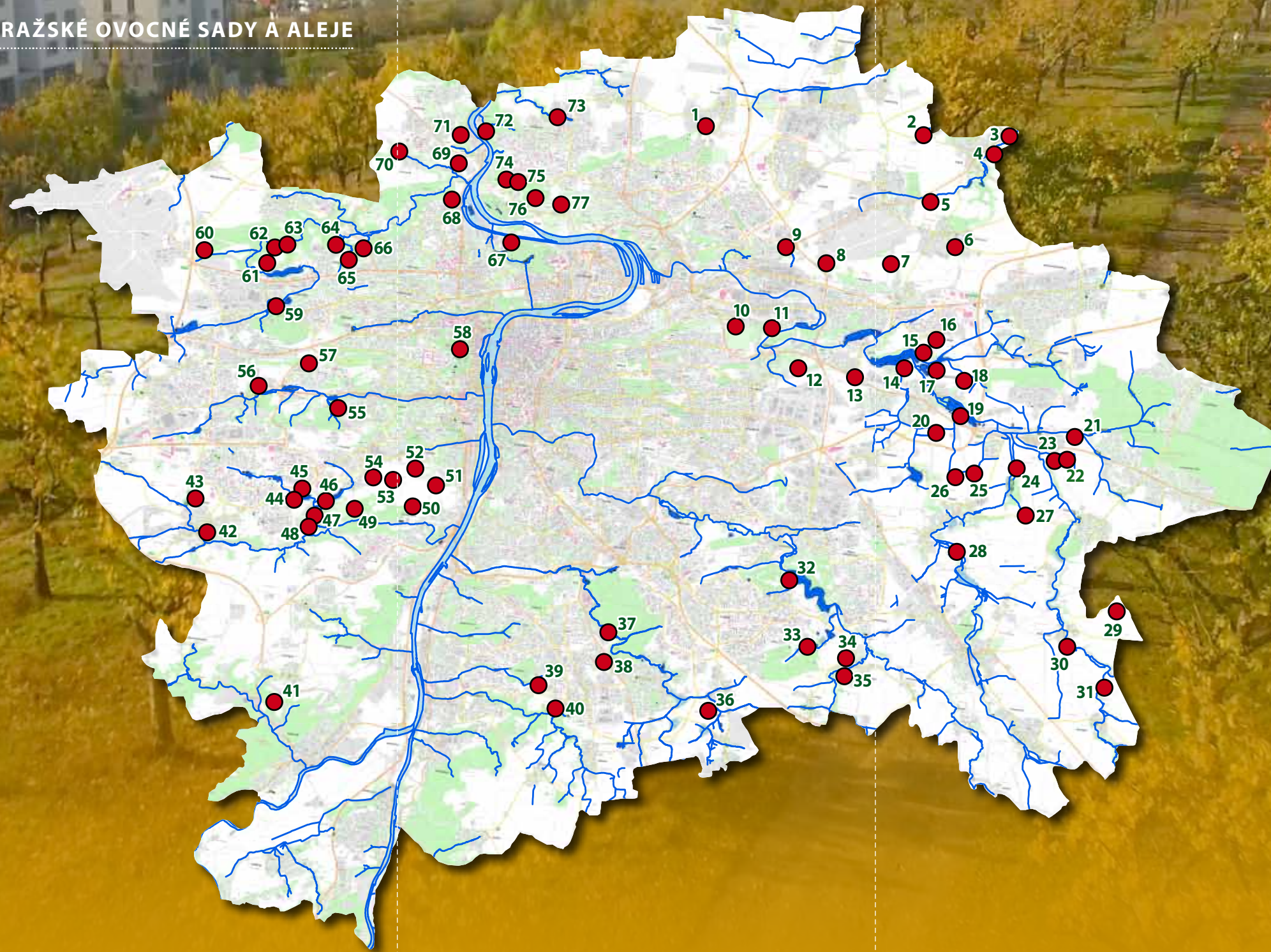

PRAŽSKÉ
SADY
A ALEJE

PRA
PRA
PRA
PRA

HA
GUE
GA
G

PRAŽSKÉ OVOCNÉ SADY A ALEJE

PŘEHLED LOKALIT

1. Pod dáblickou hvězdárnou	45. Albrechtův vrch
2. Ctěnické prameniště	46. Hemrovy skály
3. Svatokřížská kaple	47. U hájenky
4. Biocentrum U Víněře	48. Opatřilka
5. Na zadních	49. Na Punčoše
6. Rádiovka	50. U nové cesty
7. Na třech honech	51. Dívčí hrady
8. Cihelna v bažantnici	52. U hřbitova
9. Klíčovské sady	53. Na Rovinách
10. Vrch Třešňovka	54. Kaštánka
11. Hrušně na Rokytce	55. Cibulka
12. Tábor	56. Ovocné sady nad Kalvárií
13. Kyje	57. Nad stanicí metra Motol
14. Na Čihadlech	58. Petřínské sady
15. Za Luhem	59. U Hvězdy
16. Čeněk	60. Zlodějka
17. V Ráji	61. Třešňovka pod Kozákovou skálou
18. Oblouk	62. Přírodní divadlo
19. U Počernického rybníka	63. Nad Džbánem
20. Zalomená	64. Na Krutci
21. Za Hospodou	65. Sad na Červeném vrchu
22. Sad V Panenkách	66. Vokovická třešňovka
23. U Stacha	67. U Malé říčky
24. Lítožnice	68. Baba
25. Na korunce	69. Na propasti
26. V křížcích	70. Housle
27. U Hájku	71. Sedlecké sady
28. Výsadba RN Říčanka	72. Podhoří
29. U vrby	73. Čimické údolí
30. Dolnice	74. Palírka
31. Nedvězí	75. Salabka
32. Hájecká a Hostivařský lesopark	76. Havránka
33. Milíčovský sad a stromořadí	77. U lisu
34. Štít	
35. Stadla	
36. Šeberovské sady a stromořadí	
37. Ovocné výsadby u IKEMu	
38. Akcíz	
39. Ovocné výsadby V Hrobech	
40. Nad Modřanskou roklí	
41. Na Radotínských skalách	
42. Klánovic zahrada	
43. Řepora	
44. Arboretum	

Ovocné sady a aleje v městském prostředí neplní zdaleka jen produkční funkci. Neméně významná je jejich role jako biotop, rekreační prostor, krajinný prvek i jejich kulturní hodnota.

PRAŽSKÉ SADY V ČÍSLECH

Odbor ochrany prostředí Magistrátu hl. m. Prahy spravuje na 77 pražských lokalitách celkem 68 ovocných sadů s celkovou rozlohou 113 hektarů, 42 ovocných stromořadí o celkové délce 17 km a na 15 místech je roztroušená výsadba ovocných stromů.

Od roku 2010 jsme v Praze vysadili přes 5 000 ovocných stromů, celkově jich máme ve správě přes 11 000. Mezi nimi jsou nejčastěji zastoupeny třešně (39 %) a dále jabloně (25 %), slivoně (16 %), hrušně (13 %), višně (3 %), meruňky (2 %) a ořešáky (2 %). Doplnkově se objevují mandloně, kaštanovníky, moruše či jeřáby oskeruše. Celkově je zastoupeno přes 300 různých odrůd ovocných stromů.

V květnu 2021 vydalo Hlavní město Praha, odbor ochrany prostředí MHMP, 6. upravené vydání.

ISBN 978-80-7647-063-7

www.praha-priroda.cz

